

OKULA İLİŞKİN TUTUM ÖLÇEĞİNİN GEÇERLİK VE GÜVENİRLİK ÇALIŞMASI

THE VALIDITY AND RELIABILITY STUDY ABOUT SCHOOL ATTITUDE SCALE

Yrd. Doç. Dr. Abdullah ADIGÜZEL

Harran Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü

aadiguzel@harran.edu.tr

Öz

Bu ölçek, ortaöğretim öğrencilerinin okula ilişkin tutumlarını belirlemek amacıyla hazırlanmıştır. 38 maddeden oluşan ölçeğin ilk proto-tipi kullanılarak toplanan verilerin faktör analizine uygunluğunu belirlemek amacıyla yapılan KMO test değeri .921'dir. Ölçeğin kapsam geçerliği uzman görüşüne dayalı olarak gerçekleştirilmiştir. Ayrıca ölçeğin kapsam geçerliğini belirleyen toplam varyans değeri %53.73 olarak belirlenmiştir. Faktör analizi sonucunda işlemeyen ve iki faktör arasındaki yük değeri .1'den küçük olan maddeler ölçekten çıkarılmış ve faktör yükleri .349 ile .657 arasında değişen 21 madde ölçeğe alınmıştır. Döndürme işlemi sonucunda ölçekte dört alt boyut oluşmuştur. Bu alt boyutlar ve yer alan madde sayısı ise şöyle sıralanmaktadır. "Sevgi" 6 madde, "Değer" 5 madde, "Uyum" 4 madde ve "Güven" 6 maddeden oluşmaktadır. Ölçeğin genel iç tutarlık katsayısı .860 olarak bulunmuştur.

Anahtar Kelimeler: Tutum, ortaöğretim, okul, ölçek, tutum ölçeği

Abstract

This scale has been developed in order to determine of secondary school students' attitudes about school. The scale consists of 38 items. KMO test was used for the data in order to determine its suitability for the factor analysis. Result of the KMO test was found as .921. Content validity of the scale was based on expert opinion. In addition, explained variance of the scale value was determined as 53.73. Dysfunctional and the value of the load between the two factors which have less than .1 items were excluded from the scale as a result of the factor analysis. Remaining 21 items, whose factor loadings ranged from .349 to .657 were included in the scale. Four sub-dimensions were formed in the scale as a result of the rotation process. This sub-dimensions and in the number of items were listed as follows as; "Love" (6 items), "Value" (5 items), "Harmony" (4 items), and "Confidence" (6 items). Coefficient of internal consistency for the whole scale was found as .860.

Keywords: Attitude, secondary education, school, Scale, attitude scale

1. GİRİŞ

Okul, herkesin yaşamın bütünlüğü ve kolaylığı hakkında bir şeyler öğrenebileceği, toplumlar için oldukça önemli bir kurumdur (Krishnamurti, 1994). Bu nedenle, öğrencilerin okulda başarılı olmalarının ne kadar önemli olduğunu hepimiz biliriz. Gunter ve Jan, (1999) "Okul denilen bir yer" adlı çalışmalarında tipik Amerika okul ve sınıflarını betimler. Onlar, bu yerleri estetikten yoksun ve sıkıcı olarak tanımlar. Oysa öğrenme için hoş bir çevre ve yeterli çalışma ortamları öğrencilerin motivasyonu, olumlu davranışları ve başarısı ile yakından ilişkilidir. Çünkü öğrenciler, çocukluk ve gençlik dönemlerinin büyük bölümünü okulda geçirirler. Bu süreçte okulda edindikleri deneyimlerle, ömürleri boyunca rahat bir yaşam sürdürmenin önemli ölçüde temellerini atarlar. Okulda edinilen bu deneyimlerin okul sonrasında da kullanılması bireylerin hayatını kolaylaştıran çeşitli farklılıklar meydana getirir. Öğrencilerin okulda başarılı olmaları için okula karşı olumlu tutum geliştirmiş olmalarının önemi büyüktür. Çünkü tutum, ruhsal durumunuz ve çevrenizdeki dünya oryantasyonunun bir kombinasyonudur. Olumlu tutum sadece doğru düşünceleri değil aynı zamanda mutlu olmak için güzel duyguları da ifade eder. Okula karşı olumlu bir tutum geliştirmek için yapılacak tek şey burada doğru düşünme yollarının olduğu ve güzel duyguların hissedildiği izlenimini vermektir (Founder, 2011). Nitekim tutumlarla davranışlar arasında bir ilişki olduğu kanısı kabul edildiğinde, tutumların davranışları, bir başka deyişle davranışların da tutumları etkileyebileceği düşüncesi ortaya çıkmaktadır (Arul, 2002). Bu durumda değişen tutumların davranış değişikliği yaratabileceği ya da değişen davranışların tutumları değiştirebileceği söylenebilir. Bu bağlamda öğrencinin okuldaki başarısını etkileyen en önemli değişkenlerden bir tanesinin öğrencinin okula ilişkin tutumu olduğu görülmektedir (Arul, 2002). Öğrencinin okula ilişkin tutumlarını etkileyen birçok faktör vardır. Bunların başında; okulun fiziki yapısı, okul yönetiminin tutumu, öğretmenler ve aileler gelmektedir.

Illich (1985) okuldaki başarısızlığın nedeni olarak olumsuz öğrenci tutumlarını gösterirken, olumsuz öğrenci tutumlarının kaynağının da okulun öğrenciler arasında bir kültürel birlik sağlama çalışması olduğunu belirtir. Okul, farklı sosyo-ekonomik özelliklere sahip öğrencileri ortak bir kültürel kimlik içinde bütünleşmesini sağlamaya çalışarak, aslında varolan sosyo-kültürel ayrımları istemeden de olsa desteklemiş ve derinleştirmiş olur. Bu durumda okulun yapması gereken şey, ortak bir sosyo-ekonomik ve kültürel düzey oluşturmak yerine, mevcut farklılıkların nedenlerini sorgulayarak ve analiz ederek, farklılıkları kabullenmeyi sağlamak olmalıdır (Illich, 1985). Aynı şekilde öğrencilerin okula karşı olumsuz tutum geliştirmelerinin bir diğer öğretmen bağlantılı kaynağını da Krishnamurti (1994), "çocukluğunu unutan ve çocuklara sevgi duymayan bir öğretmen ne çocukları eğitebilir ne de çocuklara yardımcı olabilir" şeklinde açıklar. Çocuğun okuldaki başarısını artırmanın en iyi yolu okula karşı olumlu tutum geliştirmesini sağlamaktır. Özellikle okulun ilk yıllarında akademik başarıdan çok çocuğun okulu sevmesi, okula uyum sağlaması ve okul ortamından hoşlanması çok önemlidir. Çocuk bunu başardığı zaman akademik başarısı da artacaktır (Glasser, 2000). Bilindiği gibi, okulun açıldığı

ilk gün tüm öğrenciler öğrenmeye hazır ve isteklidir. Bu öğrencilerin çoğu, yeni yıla büyük bir arzu ve istekle başlar. Öğrencilerin bu arzu ve isteklerini canlı tutmak için öğretmenin güvenli ve uygun bir sınıf ortamı oluşturması gerekir. Bunun için öğretmen aşağıdaki ilkeleri dikkate almalıdır (Kelly, 2011):

- İlk günden itibaren derse hazır olunmalıdır. Çünkü öğretmenlerin hazır olması öğrencilerin öğrenme heyecanlarını artıracaktır.
- Öğrencilerin sınıfta mutlu olmalarını sağlamak için mutlu değilseniz bile sınıfa gülümsemelisiniz.
- Öğrencilerin sınıf içindeki düzeninden şikâyet etmemeli, konuksever olmalısınız.
- Öğrencilerin ilk günden başlayarak sınıfta neler öğreneceklerine ilişkin beklentilerinizi onlara açıklamalısınız.
- Öğrencilerin isimlerini mümkün oldukça hızlı öğrenmelisiniz.
- Sınıfı bütün öğrenciler için güvenli bir yer haline getirmelisiniz.

Eğitim sürecinde, çocuğun okulda edindiği olumlu deneyimler, onun gerçek hayatta başarılı olmasına önemli derecede katkı sağlayacaktır. Bu nedenle öğrencinin okula karşı olumlu tutumlar geliştirebilmesi için öğretmenin aşağıdaki uygulamaları etkin olarak gerçekleştirebilmesi gerekir (Mountrose, 2011):

- ✓ Çocuk okulda neyi seviyorsa ona yoğunlaşın.
- ✓ Çocuğun okul hakkında söylediklerini dikkatlice dinleyin.
- ✓ Çocuğun, okula karşı olumsuz tavırlarıyla değil olumlu tavırları ile ilgilenin
- ✓ Okulun önemi üzerine çocuklarla beyin fırtınası yapın
- ✓ Çocuğun, okul hakkında olumlu tutumlar geliştirmesine yardımcı olun
- ✓ Okulda çocukların kullanabileceği kaynakları belirleyin
- ✓ Okulda edindiğiniz olumlu deneyimleri öğrencilerle paylaşın
- ✓ Okuldaki öğrenci etkinlikleri için program yapmalarına yardımcı olun
- ✓ Okuldaki performansları ne olursa olsun çocukları takdir edin

Öğretmenler, kişisel ve mesleki niteliklerini kullanarak, öğrencilerin öğretmen sevgisini kazanmaları için ellerinden geleni fazlasıyla yapıyorlarsa, öğrencilerin okulu sevmelerini sağlayabilirler mi? Bu sorunun cevabı; eğer eğitim programları, bina, araç ve gereç gibi konularda sorun yoksa evettir. Eğer okulda, uygulanan eğitim programları öğrenci seviyesine göre hazırlanmamışsa, bina alt yapısında, araç ve gereçlerde yetersizlik varsa, yani öğrencilere okulda uygun eğitim ve öğretim ortamı sağlanamıyorsa, onların böyle bir okulu sevmeleri beklenemez. Öte yandan bir okulda, okul-aile işbirliği bakımından herhangi bir sorunun olmadığını, ailelerin her konuda okul idaresi tarafından bilgilendirildiğini ve okulun her türlü etkinliklerine katıldıklarını ve

çocukların okuldaki eğitimlerine bilinçli destek sağlamalarına rağmen, çocuklar başarılı olamıyorlarsa çocuğun okula karşı tutumunu araştırmak gerekmektedir. Bu bağlamda öğrencilerin okuldaki başarıları ile okula ilişkin tutumları arasında çok önemli bir ilişki olduğu söylenebilir. Okul sevgisi öğrencilerin okuldaki başarısının en önemli kaynaklarından biridir. Bu nedenle öğrencilerin okuldaki başarı ve başarısızlığının kaynağını belirlemeye yönelik olarak yapılabilecek en önemli çalışma öğrencilerin okula ilişkin tutumlarını belirleme çalışmalarıdır. Ülkemizde öğrencilerin okula ilişkin tutumlarını belirlemek amacıyla geliştirilen tutum ölçeği sayısı sınırlıdır. Okullardaki değişimin çok hızlı olduğu ve öğrencilerin okuldan beklentilerinin hızla arttığı ve farklılaştığı günümüzde öğrencilerin okula ilişkin tutumlarını ölçebilecek yeni ölçeklerin geliştirilmesine olan ihtiyaç da giderek artmaktadır. Öte yandan Lisrel istatistiksel veri analiz programı kullanılarak doğrulayıcı faktör analizinin birinci ve ikinci düzey işlemlerinden geçerek geliştirilen okula ilişkin tutum ölçeği alanyazında yok denecek kadar azdır. Bu çalışma, öğrencilerin okula ilişkin tutumlarını güvenle ölçebilecek geçerli ve güvenilir bir ölçeğin geliştirilmesi amacıyla hazırlanmıştır.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, ortaöğretim öğrencilerinin okula ilişkin tutumlarını ölçebilecek geçerli ve güvenilir bir *Okula İlişkin Tutum Ölçeği* geliştirmektir.

2. YÖNTEM

Bu çalışma, bir tutum ölçeği geliştirme çalışmasıdır. Çalışmada, tutum ölçekleri içinde en yaygın olan Likert tipi tutum ölçeği model alınmıştır. 1932’de Rensis Likert tarafından geliştirilmiş olan tutum ölçeğinde birey, her bir ifadeye ne ölçüde katılıp katılmadığını derecelendirmektedir (Kağıtçıbaşı, 1988).

Çalışma Grubu

Bu çalışma ortaöğretim öğrencilerinin okula ilişkin tutumlarını ölçmek amacıyla geliştirilmiştir. Araştırmanın çalışma grubunu 2010–2011 eğitim-öğretim yılında Şanlıurfa merkez ilçede yer alan ve tümü devlet ortaöğretim kurumları olmak üzere 3 genel lise, 4 Anadolu Lisesi, 1 Fen Lisesi, 1 Güzel Sanatlar Lisesi, 1 İmam Hatip Lisesi ve 2 Endüstri Meslek Lisesi olmak üzere toplam 12 ortaöğretim kurumunun 1., 2., 3. ve 4. sınıflarında okuyan 756 öğrenci oluşturmuştur. Bu çalışma grubundan elde edilen veriler üzerinde istatistiksel işlemler gerçekleştirilerek ölçek geliştirilmiştir. *Okula İlişkin Tutum Ölçeği*’nin geliştirilmesi aşamasında ölçek toplam 800 öğrenciye uygulanmıştır. Bu ölçeklerden 775 tanesi doldurularak geri dönmüş bunlar arasından 756 tanesi kullanılabilir bulunarak araştırma verilerine dahil edilmiştir. Böylece ölçek geliştirme işlemleri, toplam 756 öğrenci tarafından doldurulmuş ölçeklerden sağlanan veriler üzerinden yürütülmüştür. Çalışmaya katılan öğrencilerin kişisel bilgilerine ilişkin veriler Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1. Çalışmaya Katılan Öğrencilerin Kişisel Bilgileri

Özellik		Sayı (f)	Yüzde(%)
Cinsiyet	• Kadın	373	49.4
	• Erkek	383	50.7
Lise Türü	• Genel Lise	466	61.6
	• Anadolu Lisesi	135	17.9
	• Fen Lisesi	25	3.3
	• Güzel Sanatlar Lisesi	14	1.9
	• İmam Hatip Lisesi	44	5.9
	• Mesleki Teknik Liseler	72	9.5
	Sınıf	• 1. Sınıf	342
	• 2. Sınıf	165	21.8
	• 3. Sınıf	96	12.7
	• 4. sınıf	153	20.2

Ölçeğin Geliştirilmesi

Okula İlişkin Tutum Ölçeği geliştirilirken öncelikle madde havuzu oluşturulmuştur. Madde havuzu oluşturulurken iki temel kaynak esas alınmıştır. Birincisi ortaöğretim öğrenci görüşleridir. Burada öğrencilere okula karşı olumlu ve olumsuz tutumlarınızı hangi cümlelerle ifade edebilirsiniz? Sorusu sorulmuştur. Öğrencilerin verdiği yanıtlardan yararlanılarak bir liste oluşturulmuştur. İkincisi ise alanyazındaki tutum ölçekleri (örnek; Alpay 2011, Güleroglu 2008, Kara 2010, vb.) incelenerek konuya en yakın tutum ifadeleri seçilip ikinci bir liste oluşturulmuştur. Son aşamada bu listeler karşılaştırılmış ve en uygun ifadeler seçilerek 42 maddelik bir havuz oluşturulmuştur. Havuzda yer alan maddeler olduğu gibi ölçeğe aktarılmıştır. Ölçekte yer alan maddelerle ilgili öğrencilerin katılma düzeyini ifade etmek için 5'li Likert tipi dereceleme yaklaşımı kullanılmıştır. Bu dereceleme; “*Tamamen katılıyorum (5), Oldukça katılıyorum (4), Kısmen katılıyorum (3), Çok az katılıyorum (2) ve Hiç katılıyorum (1)*” şeklinde oluşturulmuştur. Geçerlik çalışmalarında öncelikle kapsam ve görünüş geçerliği için başvurulacak olan uzmanlar belirlenmiştir. Ölçek; Psikolojik Danışma ve Rehberlik, Ölçme ve Değerlendirme, Eğitim Bilimleri ve Ortaöğretim Alan Öğretmenliği bölümlerinden alan uzman akademisyenlere kapsam ve görünüş geçerliliği için sunulmuş ve görüşleri alınmıştır. Alınan görüşler ve eleştiriler doğrultusunda kusurlu görülen 4 olumsuz ifadeli madde ölçekten çıkarılmıştır. Ölçekte yer alan 38 maddenin ortaöğretim öğrencileri tarafından yeterli düzeyde anlaşılır olup olmadığını belirlemek amacıyla 30 kişilik küçük bir öğrenci grubu üzerinde ön uygulama yapılmıştır. Ön uygulama sonunda öğrenciler tarafından yeterince anlaşılmadığı belirlenen bazı maddelerde düzeltmeler yapılmıştır. 38 maddeden oluşan ölçeğin ilk proto-tip haline son şekli verilmiş ve ölçeğin geçerlik ve güvenirlik çalışmaları bu maddeler üzerinden gerçekleştirilmiştir. Ölçekte yer alan 38 maddenin 22'si olumlu 16'sı ise olumsuz tutum ifadelerinden oluşmaktadır.

Verilerin Analizi

Okula İlişkin Tutum Ölçeği'yle öğrenci görüşlerine dayalı olarak toplanan veriler bilgisayar paket programı SPSS 16.0 (Statistical Package for Social Sciences) ve Lisrel 8.8 programı kullanılarak analiz edilmiştir. *Okula İlişkin Tutum Ölçeği*'yle toplanan verilerin faktör analizine uygunluğunu belirlemek amacıyla Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy (KMO) testi yapılmış ardından ölçeğin yapı geçerliği için faktör analizi yapılmıştır. Ölçeğin faktör yapısını belirlemek amacıyla, faktör analizi yöntemlerinden döndürülmemiş ve asal eksnlere göre döndürülmüş (varimax rotated) temel bileşenler analizinden yararlanılmıştır. Ölçekten elde edilen verilere dayalı olarak öncelikle ölçeğin yapı geçerliği için açımlayıcı faktör analizi yapılmıştır. Açımlayıcı faktör analizi sonucunda ölçekte yer alacak maddelerin belirlenmesinde maddelerin öz değerlerinin 1 ve madde yük değerinin en az .30 olmasına dikkat edilmiştir (Büyüköztürk, 2004). Ölçeğin güvenilirliğine de iç tutarlık katsayıları (Cronbach Alpha) ile bakılmıştır. *Okula İlişkin Tutum Ölçeği*'nde yer alan maddelerin ayırt ediciliklerini belirlemek amacıyla madde-toplam test korelasyonları incelenmiş ve ölçek faktörlerinin belirlenmesinde de faktör özdeğer hesaplamaları yapılmıştır. Açımlayıcı faktör analizinden elde edilen madde-faktör yapısının doğrulayıcı faktör analizi ile model uyumu test edilmiştir. Doğrulayıcı faktör analizi için Lisrel 8.8 paket programı kullanılmıştır.

3. BULGULAR VE YORUM

Araştırmada istatistiksel işlemler açımlayıcı faktör analizi, iç tutarlılık katsayılarının belirlenmesi ve doğrulayıcı faktör analizi sırası ile gerçekleştirilmiştir. Ölçeğin yapı geçerliği için toplanan puanlar üzerinden açımlayıcı faktör analizi yapılmıştır. Açımlayıcı faktör analizi sonucunda elde edilen yapı, doğrulayıcı faktör analizi ile test edilmiştir. Bulgular istatistiksel işlem sırasına göre sunulmuştur.

Açımlayıcı Faktör Analizi (Exploratory Factor Analysis- EFA)

Okula İlişkin Tutum Ölçeği'nin yapı geçerliliğinin sağlanması amacıyla ilk olarak faktör analizi yöntemlerinden en temel yöntem olan ve ölçek geliştirmede en sık kullanılan Açımlayıcı Faktör Analizinden (Exploratory Factor Analysis- EFA) yararlanılmıştır. Ölçeğe ilişkin faktör analizi yapılmadan önce verilerin faktör analizine uygunluğunun belirlenmesi amacıyla öncelikle ilk proto-tip ölçekte bulunan 38 madde üzerinde KMO (Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy) testi yapılmıştır. Bu testten elde edilen veriler Tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 2. Döndürme İşlemi Öncesi İlk KMO Testi Sonuçları

Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) Örneklem Uygunluğu Değeri	.921
Bartlett'in Küresellik Testi	Yaklaşık Ki-Kare Değeri (χ^2)
	Serbestlik Derecesi (df)
	Anlamlılık Seviyesi (Sig.)
	9.417
	666
	.000

Döndürme işlemi öncesi yapılan Kaiser-Meyer-Olkin örneklem uygunluğu değerinin .921 ve Bartlett'in küresellik testinin anlamlılık seviyesinin .000 çıkması ($p \leq 0,05$ için), verilerin faktör analizine uygun olduğunu göstermektedir. Yapılan ilk analiz sonucunda hiçbir faktörde kabul düzeyinin üzerinde yük değeri alamayan maddeler ile iki faktör arasındaki yük değerleri .1'den küçük olan toplam 17 madde işlemeyen madde olarak kabul edilmiş ve ölçekten çıkarılmıştır. İlk analizler sonucu faktör yük değerleri .349'dan büyük olan ve işler durumda olduğu kabul edilen 21 madde için tekrar faktör analizi işlemleri yapılmıştır. Bu maddelerin 14'ü olumlu 7'si ise olumsuz ifade içermektedir. İkinci faktör analizi yapmak amacıyla yeniden Kaiser Meyer Olkin (KMO) katsayısı hesaplanmış ve Bartlett's Sphericity testi uygulanmıştır. Bu testten elde edilen veriler Tablo 3'te yer almaktadır.

Tablo 3. Döndürme İşlemi İkinci KMO Testi Sonuçları

Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) Örneklem Uygunluğu Değeri	.897
Bartlett'in Küresellik Testi	Yaklaşık Ki-Kare Değeri (χ^2)
	Serbestlik Derecesi (df)
	Anlamlılık Seviyesi (Sig.)
	5.277
	210
	.000

Döndürme işlemi amaçlı, ikinci KMO katsayısı .897 olarak hesaplanırken, Bartlett's Sphericity değerinin de ($\chi^2=5.277$, $p < .05$) olduğu belirlenmiştir. Bartlett's Sphericity anlamlılık değerinin .05'ten küçük olması korelasyon matrisinden faktör çıkarılabileceğini göstermektedir. Diğer bir ifade ile KMO'nun .60'tan yüksek olması Bartlett'in anlamlı olduğunu göstermektedir (Büyüköztürk, 2004). Ölçeğe ilişkin yapılan ikinci faktör analizi işlemleri sonucunda ölçekte yer alan maddelerin birbirinden bağımsız anlamlı faktörlere ayrılıp ayrılmadığının belirlenmesi amacıyla asal eksenlere göre döndürülmüş ve temel bileşenler analizi yapılmıştır. Yapılan döndürme (Varimax rotated) işleminin sonucunda dört faktör belirlenmiştir. Bu faktörlerde toplanan madde sayısı ise; birinci faktörde 6, ikinci faktörde 5, üçüncü faktörde 4 ve dördüncü faktörde 6'dır. Belirlenen bu faktörler tutum testlerinde en çok kullanılan kavramlar dikkate alınarak isimlendirilmiştir. Bu bağlamda birinci faktör için "Sevgi", ikinci faktör için "Değer", üçüncü faktör için "Uyum" ve dördüncü faktör için "Güven" başlıklarının verilmesi uygun görülmüştür. Faktörlerin temel bileşenler analizini yapmak amacıyla yapılan döndürme (Varimax rotated) işlemi sonucunda ölçekte yer alan maddelerin faktör yük değerleri hesaplanmış ve elde edilen veriler Tablo 4'te gösterilmiştir.

Tablo 5'de görüldüğü gibi *Okula İlişkin Tutum Ölçeği*'ni oluşturan maddelerin döndürme öncesi faktör yük değerleri .349 ile .657 arasında değişirken, döndürme işlemi sonrası faktör yük değerlerinin .481 ile .776 arasında değiştiği görülmektedir. Alt bölümleri oluşturan faktörlerin madde faktör yük değerleri ayrı ayrı incelendiğinde; birinci faktörü (Sevgi) oluşturan maddelerin faktör yük değerlerinin .547 ile .747, ikinci faktörü (Değer) oluşturan maddelerin faktör yük değerlerinin .651 ile .760, üçüncü faktörü (Uyum) oluşturan maddelerin faktör yük değerlerinin .692 ile .776 ve dördüncü

faktörü (Güven) oluşturan maddelerin faktör yük değerlerinin .481 ile .711 arasında değiştiği görülmektedir. *Okula İlişkin Tutum Ölçeği*'nde yer alan maddelerin ayırt ediciliklerini belirlemek amacıyla madde-toplam test korelasyonları incelenmiştir. Tablo 5 incelendiğinde, ölçeğin madde-toplam test korelasyon değerlerinin .453 ile .708 arasında değiştiği görülmektedir. Genel olarak ölçekte madde-toplam test korelasyon değeri .30'dan yüksek olan maddelerin ayırt ediciliklerinin iyi olduğu (Şencan, 2005) düşünüldüğünde, *Okula İlişkin Tutum Ölçeği*'nde yer alan maddelerin ayırt ediciliklerinin yüksek olduğu söylenebilir.

Tablo 4. Okula İlişkin Tutum Ölçeği'nin Asal Eksenlere Göre Döndürülmüş Temel Bileşenler Analizi Yöntemindeki Maddelerin Faktör Yük Değerleri

Madde No	Döndürme Öncesi Faktör Yükleri	Faktör 1 Sevgi	Faktör 2 Değer	Faktör 3 Uyum	Faktör 4 Güven	Madde-Toplam Test Korelasyonu	t Değeri
m12	,517	,747	,217	,006	,056	,670	12.76
m10	,431	,737	,093	,120	,125	,581	17.27
m11	,422	,734	,182	,146	,018	,567	12.81
m9	,392	,659	,100	,256	,107	,592	14.39
m8	,376	,636	,190	,223	,109	,583	12.98
m7	,349	,547	,110	,210	,083	,663	11.39
m15	,595	,195	,760	,264	,135	,453	14.44
m14	,593	,117	,738	,128	,181	,595	18.90
m16	,577	,183	,677	,374	,083	,562	18.67
m17	,569	,179	,653	,354	,033	,626	19.59
m13	,560	,251	,651	,026	,193	,708	20.86
m20	,657	,196	,127	,776	-,033	,622	19.74
m18	,649	,214	,233	,708	,067	,632	16.06
m19	,633	,222	,174	,706	,058	,636	18.65
m21	,621	,139	,237	,692	,047	,612	25.37
m3	,576	-,063	,006	,029	,711	,637	23.88
m1	,542	-,071	,001	-,012	,708	,486	20.92
m2	,539	,165	,239	-,168	,658	,618	20.62
m4	,539	,118	,225	,011	,574	,672	19.94
m5	,500	,170	,067	,166	,573	,513	20.91
m6	,480	,232	,100	,114	,481	,686	18.73

Okula İlişkin Tutum Ölçeği'ne yönelik güvenilirlik katsayıları, özdeğerler ve açıklanan varyans oranlarına ilişkin sayısal değerler Tablo 6'da verilmiştir.

Tablo 6. Okula İlişkin Tutum Ölçeği'nin Alt Boyutlarına Göre Güvenirlik Katsayıları, Özdeğerler ve Açıklanan Varyans Oranları

Alt Boyutlar	İşleyen Maddeler	Çıkarılan Madde Sayısı	Faktörlerin Güvenirlik Katsayıları	Faktörlerin Özdeğerleri	Faktörlerin Açıklanan Yıgmal Varyans Oranları
1. Sevgi	7,8,9,10,11,12	5	.812	6.24	15.45
2. Değer	13,14,15,16,17	4	.826	2.25	29.05
3. Uyum	18,19,20,21	6	.790	1.62	41.89
4. Güven	1,2,3,4,5,6	2	.708	1.17	53.73
GENEL		17	.860		

Okula İlişkin Tutum Ölçeği'nin yapı geçerliğini belirlemek amacıyla yapılan faktör analizi sonucu ölçeğin alt boyutlarında işleyen maddeler belirlenmiş ve işlemeyen maddeler ölçekten çıkarılmıştır. Buna göre; “Sevgi” alt boyutunda 7., 8., 9., 10., 11. ve 12. maddeler yer alırken işlemeyen beş madde ölçekten çıkarılmıştır. “Değer” alt boyutunda 13., 14., 15., 16. ve 17. maddeler yer alırken ve işlemeyen dört madde ölçekten çıkarılmıştır. “Uyum” alt boyutunda 18., 19., 20. ve 21. maddeler yer alırken, işlemeyen altı madde ölçekten çıkarılmıştır. “Güven” alt boyutunda 1., 2., 3., 4., 5. ve 6. maddeler yer alırken, işlemeyen iki madde ölçekten çıkarılmıştır. Genel olarak kabul düzeyinin üzerinde yük değeri alamayan maddeler ile iki faktör arasındaki yük değerleri .1'den küçük olan toplam 17 madde işlemeyen maddeler olarak kabul edilmiş ve ölçekten çıkarılmıştır. Yapılan analizler sonucu yeterli düzeyde koşulları sağladığı düşünülen 21 madde ile ölçek geliştirilmiştir.

Ölçeğin iç tutarlılık katsayısı Cronbach Alpha güvenirlilik katsayısı ile hesaplanmıştır. Cronbach Alpha, ölçeğin tümü ve ölçeğin her bir alt boyutu için iç tutarlık anlamında kullanılan bir güvenirlilik katsayısı hesaplama biçimidir (Büyüköztürk, 2004). Buna göre, ölçeğe ilişkin yapılan iç tutarlık hesaplamalarında, ölçeğin bir bütün iç tutarlık katsayısı .860 olarak belirlenmiştir. Ölçeğin genel olarak güvenirlilik analizinin yanı sıra, ölçekte bulunan dört alt boyutun her birinin de iç tutarlık katsayıları ayrı ayrı hesaplanmıştır. Buna göre, ölçeğin alt boyutlarına ilişkin iç tutarlık katsayıları; “Sevgi” alt boyutu için .812, “Değer” alt boyutu için .826, “Uyum” alt boyutu için .790 ve “Güven” alt boyutu için .708 olarak hesaplanmıştır. Cronbach Alpha (iç tutarlık) değerlerinin .700'ün üzerinde olması güvenirlilik için yeterli olduğu kabul edilmektedir (Bayram, 2004). Bu sonuçlara göre, *Okula İlişkin Tutum Ölçeği*'nin yeterli derecede güvenilir olduğu söylenebilir. *Okula İlişkin Tutum Ölçeği*'nin geliştirilmesinde ve ölçek alt boyutlarını oluşturan faktörlerin belirlenmesinde Kaiser'in özdeğeri (Eigen value) 1.00'den büyük faktörlerin dikkate alınması gerektiğine ilişkin uyarısı dikkate alınmıştır (Çokluk, Şekercioğlu ve Büyüköztürk, 2010). Bu bağlamda ikinci faktör analizi sonucunda ölçek maddelerinin özdeğeri 1'den büyük dört faktör altında toplandığı görülmektedir. Ölçeğin alt

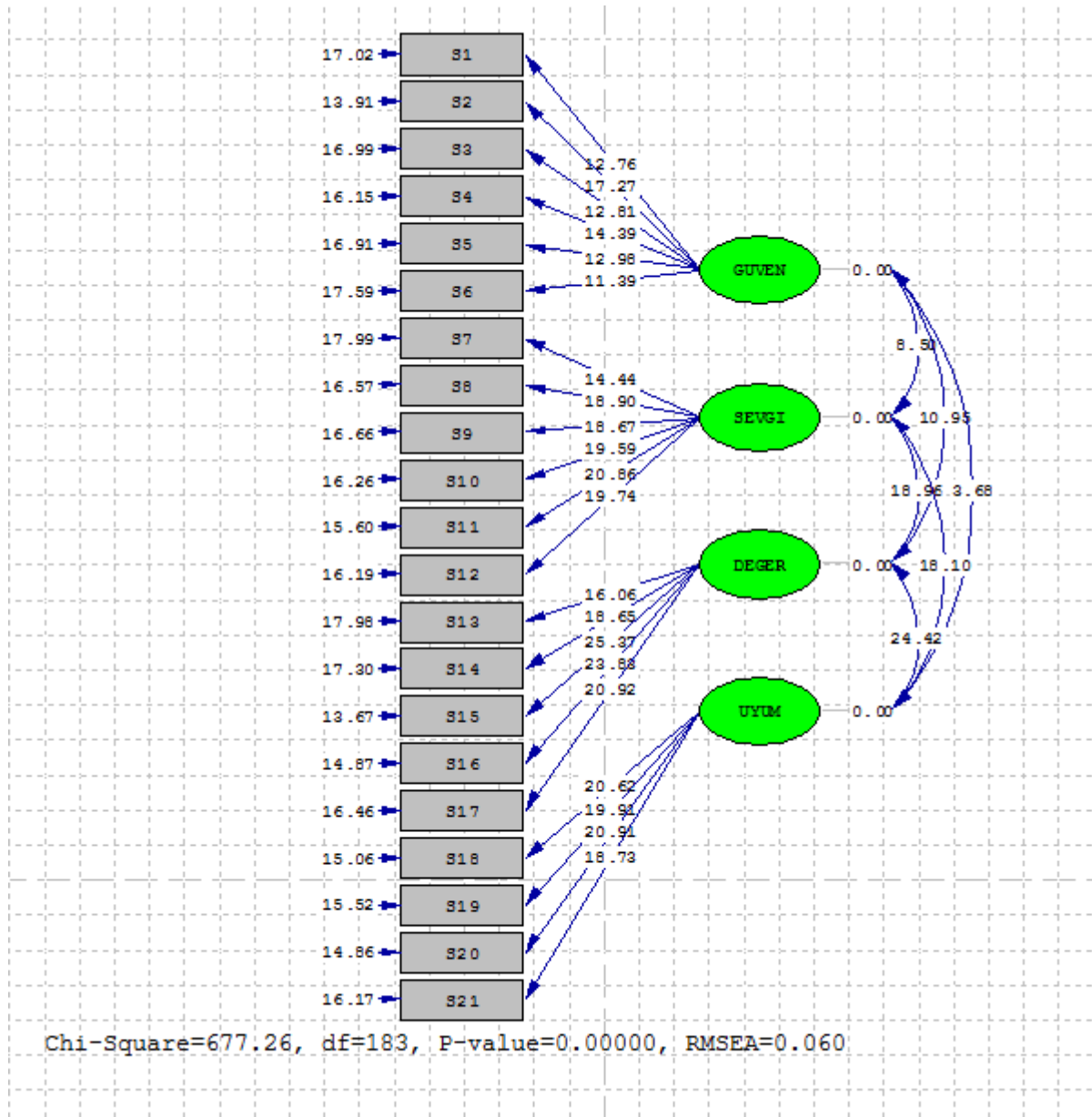
boyutlarını oluşturan faktörlerden birincisinin özdeğeri 6.24, ikincisinin özdeğeri 2.25, üçüncüsünün özdeğeri 1.62 ve dördüncüsünün özdeğeri 1.17 olarak belirlenmiştir. Ölçekte yer alan maddelerin ayırt ediciliği bakımından bu değerler dikkate alındığında ölçekte yer alan maddelerin ayırt ediciliklerinin yeterli düzeyde olduğu görülmektedir. *Okula İlişkin Tutum Ölçeği*'nde yer alan dört faktör, toplam varyansın 53.73'ünü açıklamaktadır. Ölçekteki birinci faktör varyansın %15.45, birinci ve ikinci faktör varyansın %29.05, birinci, ikinci ve üçüncü faktör varyansın %41.89 birinci, ikinci, üçüncü ve dördüncü faktör varyansın %53.73 oranında açıklamaktadır.

Doğrulayıcı Faktör Analizi (Confirmatory Factor Analysis-CFA)

21 madde ve dört alt faktörden oluşan *Okula İlişkin Tutum Ölçeği*'yle elde edilen değerlerin ve ölçek yapısının model uyumu testine ise Doğrulayıcı Faktör (Confirmatory Factor Analysis) analizi ile bakılmıştır.

Okula İlişkin Tutum Ölçeği İçin Doğrulayıcı Faktör Analizi

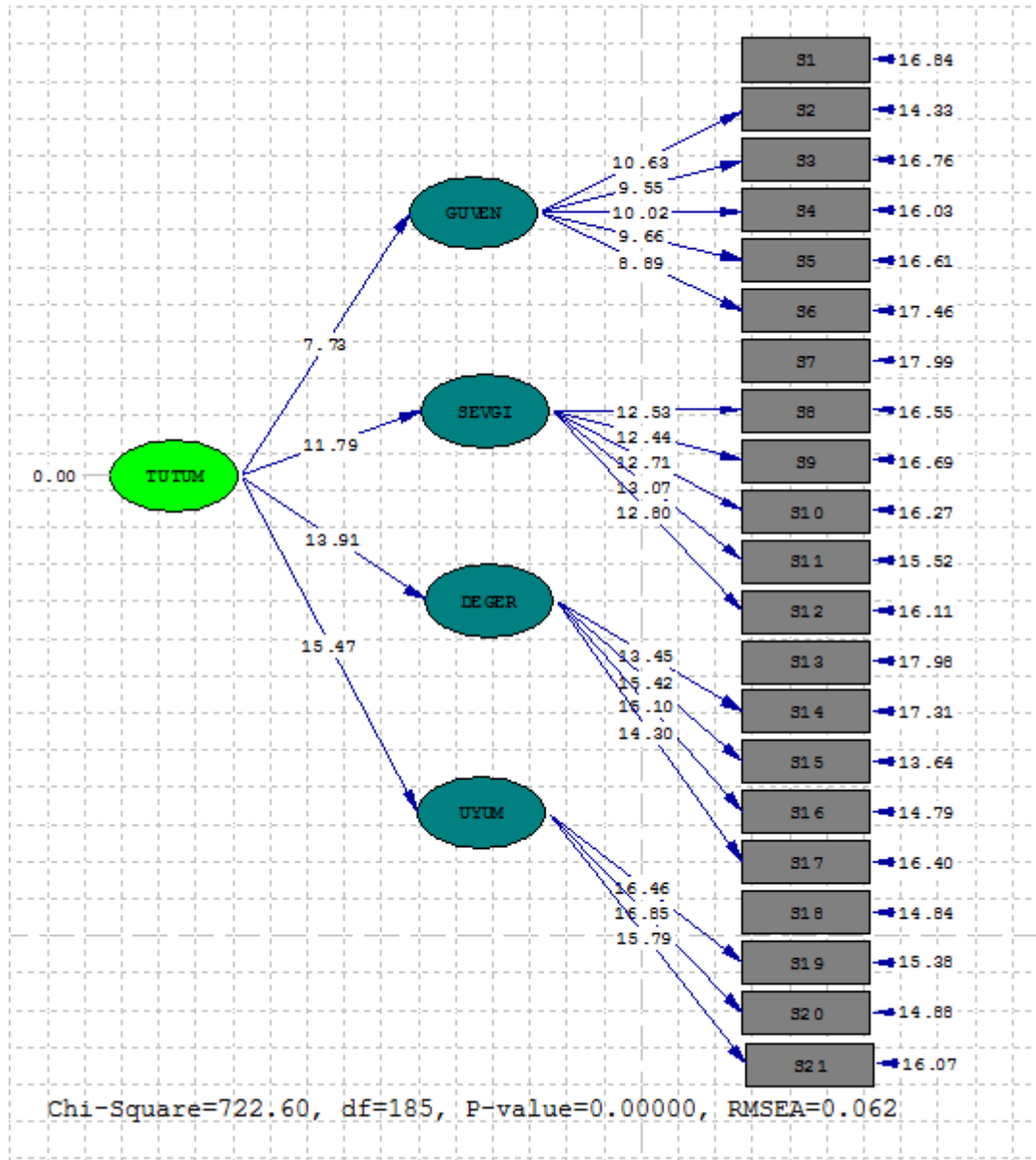
Okula İlişkin Tutum Ölçeği'nin doğrulayıcı faktör analizi, birinci düzey ve ikinci düzey analizleri ile gerçekleştirilmiştir. Ölçeğin birinci düzey faktör analizi sonuçları Şekil 1'de verilmiştir.

Şekil 1. Okula ilişkin Tutum Ölçeği Birinci Düzey t-Testi Değerleri

Okula ilişkin Tutum Ölçeği'nin birinci düzey doğrulayıcı faktör analizi sonucunda, uyum indeksleri; Normal Theory Weighted Least Squares Chi-Square $\chi^2=677.26$, Degrees of Freedom (sd=183, P. =.00), $\chi^2/sd= 3.70$ olarak hesaplanırken, Estimated Non-centrality Parameter değeri NCP =494.26 olarak bulunmuştur. Aynı şekilde; Root Mean Square Error of Approximation (RMSEA)= 0.060, Goodness of Fit Index (GFI) = 0.92, Adjusted Goodness of Fit Index (AGFI) = 0.90, Comparative Fit Index (CFI) = 0.91 ve Normed Fit Index (NFI) = 0.88 olarak hesaplanmıştır. Yapılan birinci düzey doğrulayıcı faktör analizi modifikasyon önerileri doğrultusunda herhangi bir düzeltme yapılmasına gerek duyulmamıştır. Ölçeğin birinci düzey doğrulayıcı faktör analizi sonucunda tanımlanan faktörlerin okula ilişkin tutumun örtük değişkenini anlamlı bir biçimde açıklayıp

açıklamadığını belirlemek amacıyla ikinci düzey faktör analizi yapılmıştır. Ölçeğin ikinci düzey faktör analiz sonuçları Şekil 2’de verilmiştir.

Şekil 2. Okula ilişkin Tutum Ölçeği İkinci Düzey t-Testi Değerleri

Okula İlişkin Tutum Ölçeği'nin yapılan ikinci düzey doğrulayıcı faktör analizi sonucunda, tanımlanan faktörlerin Ölçeğin örtük değişkenini anlamlı bir biçimde açıklayıp açıklamadığına bakıldığında, tüm faktörlerin *Okula İlişkin Tutum Ölçeği*'nin örtük değişkenini anlamlı bir biçimde açıkladığı görülmüştür. Yapılan analiz sonucunda, uyum indeksleri; Normal Theory Weighted Least Squares Chi-Square $\chi^2=722.60$, Degrees of Freedom (sd=185, P. = 0.0), $\chi^2/sd=3.90$ olarak hesaplanmıştır. χ^2/sd oranının 3'ün altında olması mükemmel uyuma, 5'in altında olması orta düzeyde uyuma karşılık gelmektedir (Çokluk, Şekercioğlu ve Büyüköztürk, 2010). Bu çerçevede *Okula İlişkin Tutum Ölçeği*'nin ikinci düzey doğrulayıcı faktör analizinde χ^2/sd oranının mükemmel yakın bir

düzye uyu değeri verdiği söylenebilir. Öte yandan, Estimated Non-centrality Parameter değerinin $NCP = 537.60$ olarak hesaplanması ölçeğin model uyumunun oldukça iyi olduğunu göstermektedir.

Aynı şekilde ölçeğin model uyum indeksleri; Root Mean Square Error of Approximation (RMSEA)= 0.062, Normed Fit Index (NFI) = 0.87, Non-Normed Fit Index (NNFI) = 0.89, Parsimony Normed Fit Index (PNFI) = 0.77, Comparative Fit Index (CFI) = 0.90, Incremental Fit Index (IFI) = 0.90 ve Relative Fit Index (RFI) = 0.86 olarak bulunmuştur. Root Mean Square Error of Approximation RMSEA değerinin .05'ten küçük olması mükemmel uyumu gösterirken, .08'den küçük olması iyi uyuma işaret etmektedir (Çokluk, Şekercioglu ve Büyüköztürk, 2010). Bu bağlamda *Okula İlişkin Tutum Ölçeği*'nin RMSEA (0.062) değerine göre uyum indeksinin mükemmel yakın olduğunu söylemek olanaklıdır. Ayrıca CFI ve AGFI indekslerinin 0.90'dan büyük olması durumunda model veri uyumunun mükemmel olduğunu göstermektedir. CFI için 0.85 ve yukarısı; AGFI içinde 0.80 ve yukarısının model veri uyumu için yeterli olduğu kabul edilmektedir. CFI ve NNFI için ise 0.90 ve yukarısı model veri uyumunun mükemmelliğini göstermektedir (Anderson ve Gerbing, 1984; Sümer, 2000; Ayas ve Horzum, 2010). Ölçeğin uyum indeksleri incelendiğinde uyum indekslerinin kabul edilebilir düzeyde olduğu görülmektedir. Bu bulgulara dayalı olarak *Okula İlişkin Tutum Ölçeği*'nin yapı geçerliğinin sağlandığı söylenebilir.

4. SONUÇ

Öğrencilerin okuldaki başarısı ile okula ilişkin tutumları arasında önemli bir ilişki olduğu bilinen bir gerçektir. Okul sevgisi öğrencinin okuldaki başarısına önemli derecede etki etmektedir. Bu bağlamda öğrencinin okuldaki başarı ve başarısızlığının kaynağını belirlemeye yönelik olarak yapılacak en önemli çalışma öğrencinin okula ilişkin tutumlarını belirleme çalışmasıdır. Böylece öğrencilerin okula ilişkin tutumlarını ölçebilecek, günün koşullarına göre hazırlanmış ve öğrencilerin bireysel farklılıklarına hitap edecek çok ve çeşitli ölçeklere ihtiyaç vardır. Ülkemizde öğrencilerin okula ilişkin tutumlarını belirlemek amacıyla geliştirilen tutum ölçeği sayısı oldukça sınırlıdır. Okullardaki değişimin çok hızlı olduğu ve öğrencilerin okuldan beklentilerinin hızla artığı ve farklılaştığı günümüzde öğrencilerin okula ilişkin tutumlarını ölçecek yeni ölçeklerin geliştirilmesine olan ihtiyaç giderek artmaktadır. Bu çalışma, öğrencilerin okula ilişkin tutumlarını güvenle ölçebilecek geçerli ve güvenilir bir *Okula İlişkin Tutum Ölçeği* geliştirmek amacıyla hazırlanmıştır.

Ölçek maddeleri, ortaöğretim öğrenci görüşleri, alanyazın taraması ve uzman görüşlerine dayalı olarak oluşturulmuştur. 5'li Likert tipi olan ölçeğin ilk proto-tipi 38 maddeden oluşmaktadır. Ölçeğin faktör analizinde ilk olarak Açıklayıcı Faktör Analizi yöntemi kullanılmıştır. Bu bağlamda ölçeğin ilk proto-tipi ile elde edilen verilerin faktör analizine uygunluğunu belirlemek amacıyla yapılan analizde KMO testi .921 olarak bulunmuştur. Yapılan faktör analizi sonucu işlemeyen 17 madde ölçekten çıkarılmış ve faktör yükleri .349 ile .657 arasında değişen 21 madde işleyen maddeler

olarak kabul edilmiş ve ölçeğe alınmıştır. Döndürme işlemi öncesi yapılan ikinci analizde KMO değeri .897 çıkmıştır. Faktörlerin temel bileşenler analizini yapmak amacıyla döndürme işlemi gerçekleştirilmiş ve ölçekte dört faktör oluşmuştur. Bu faktörler, tutum ölçeklerine ilişkin olarak alanyazında en çok kullanılan kavramlar dikkate alınarak isimlendirilmiştir. Buna göre ölçeğin alt faktörleri; “Sevgi” 6 madde, “Değer” 5 madde, “Uyum” 4 madde ve “Güven” 6 maddeden oluşmaktadır. Ölçeğin genel iç tutarlılık katsayısı .860 olarak bulunmuştur. Ölçeğin açıklanan varyans değeri 53.73 olarak belirlenirken, ölçeği oluşturan faktörlerin belirlenmesinde hesaplanan özdeğer ise birinci faktörde 6.24, ikinci faktörde 2.25, üçüncü faktörde 1.62 ve dördüncü faktörde 1.17 olarak bulunmuştur. Ölçekte yer alan maddelerin ayırt ediciliklerini belirlemek amacıyla yapılan madde-toplam test korelasyon değerlerinin .453 ile .708 arasında değiştiği görülmüştür.

Okula İlişkin Tutum Ölçeği'ne yönelik olarak elde edilen değerlerin ve ölçek yapısının model uyumu testine ise doğrulayıcı faktör analizi ile bakılmıştır. Ölçeğin birinci düzey doğrulayıcı faktör analizi sonucunda, uyum indeksleri; Chi-Square $\chi^2= 677.26$, (sd=183, P. =.00), $\chi^2/sd= 3.70$ olarak hesaplanırken, NCP değeri 494.26 olarak bulunmuştur. Ölçeğin; RMSEA değeri 0.060, GFI değeri 0.92, AGFI değeri 0.90, CFI değeri 0.91 ve NFI değeri 0.88 olarak hesaplanmıştır. *Okula İlişkin Tutum Ölçeği*'nin yapılan ikinci düzey doğrulayıcı faktör analizi sonucunda, tanımlanan tüm faktörlerin *Okula İlişkin Tutum Ölçeği*'nin örtük değişkenini anlamlı bir biçimde açıkladığı görülmüştür. İkinci düzey doğrulayıcı faktör analizi uyum indeksleri mükemmel yakın bir uyum değeri göstermiştir. Buna Göre; Chi-Square χ^2 değeri 722.60, sd değeri 185, P. = 0.0), $\chi^2/sd= 3.90$ olarak hesaplanmıştır. Ölçeğin; NCP değeri 537.60, RMSEA değeri 0.062, NFI değeri 0.87, NNFI değeri 0.89, PNFI değeri 0.77, CFI değeri 0.90, IFI değeri 0.90 ve RFI değeri 0.86 olduğu belirlenmiştir. *Okula İlişkin Tutum Ölçeği*'nin birinci ve ikinci düzey faktör analizi sonuçlarına baktığımızda, uyum değerlerinin “yeterli düzey”in üzerinde ve “mükemmel düzey”e yakın olduğu görülmüştür. Bu da ölçeğin uyum indekslerinin kabul edilebilir düzeyde olduğunu göstermektedir.

Sonuç olarak, *Okula İlişkin Tutum Ölçeği*'nin geliştirilmesinde Açıklayıcı Faktör Analizine göre yapılan döndürme öncesi ve döndürme sonrası faktör analizlerinden elde edilen değerlerin önemli derecede farklılaştığı görülmüştür. Bu farklılaşma ölçeğin geçerlik ve güvenilirliğinin güçlendirilmesi yönünde olduğu belirlenmiştir. Öte yandan ölçek yapısının model uyumunu test etmek amacıyla uygulanan birinci ve ikinci düzey Doğrulayıcı Faktör Analizleri sonucu elde edilen değerler, ölçeğin model uyumunun oldukça iyi olduğunu göstermiştir. Böylece, *Okula İlişkin Tutum Ölçeği*'nin geliştirilmesinde, toplanan veriler üzerinde yapılan tüm istatistikî analizler sonucunda ulaşılan değerler ölçeğin yeterli düzeyde geçerli ve güvenilir olduğunu göstermektedir. Bu değerler benzer özellikteki diğer ölçek değerleri ile kıyaslanmış ve ölçeğin amacına hizmet edebilecek düzeyde olduğu kabul edilmiştir. Geçerli ve güvenilir olarak geliştirilen *Okula İlişkin Tutum Ölçeği* alanyazında ortaöğretim öğrencilerinin okula ilişkin tutumları ile okul başarıları arasındaki ilişkiyi belirlemeye yönelik bir

ölçek olarak kullanılabilir niteliktedir. Ayrıca, *Okula İlişkin Tutum Ölçeği*, ortaöğretim öğrencilerinin okula ilişkin tutumlarıyla okula, topluma ve gerçek hayata yönelik başarıları arasındaki ilişkinin belirlenmesinde ve öğrencilerin okula ilişkin tutumlarının kişisel özelliklerine göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemede de kullanılabilir yeterlidir.

KAYNAKÇA

- Anderson, J. C., ve Gerbing, D. W. (1984). The Effect Of Sampling Error On Convergece, İmproper Solutions And Goodness-Of-Fit İndices For Maximum Likelihood Confirmatory Factor Analysis. *Psychometrika*, 49, 155–173.
- Arul, M.J. (2002). Measurement of Attitudes. Web: <http://www.geocities.com/arulmj/atti2-b.html>. Erişim Tarihi, 15.03.2011.
- Ayas, T. ve Horzum, M.Z. (2010). Sanal Zorba/Kurban Ölçek Geliştirme Çalışması. *Akademik Bakış Dergisi*, 19.
- Aypay, A. (2011). İlköğretim II. Kademe Öğrencileri İçin Okul Tükenmişliği Ölçeği: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri Dergisi*, 11:2.
- Bayram, N. (2004). *Sosyal Bilimlerde SPSS İle Veri Analizi*. Bursa: Ezgi Kitabevi.
- Büyüköztürk, Ş. (2004). *Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı*. 4. Basım, Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Çokluk, O., Şekercioğlu, G. ve Büyüköztürk, Ş. (2010). *Sosyal Bilimler İçin Çok Değişkenli İstatistik: SPSS ve Lisrel Uygulamaları*. Pegem A Yayıncılık.
- Founder, D.B. (2011). Positive Attitude: Good Thoughts, Delusions, or a Self-Controlled Mind? Web: <http://www.teach-kids-attitude-1st.com/positive-attitude.html> Erişim Tarihi, 08.04.2011.
- Glasser, W. (2000). *Kaliteli Eğitimde Öğretmen*. Beyaz Yayınları, (Çeviren; Ulaş Kaplan).
- Gömleksiz, M. N. (2004). Kitap Okuma Alışkanlığına İlişkin Bir Tutum Ölçeğinin Geçerlik ve Güvenirliği. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 14: 2, 185-195.
- Gunter, M. A. and Jan S. (1999). *Instruction-A Models Approach*. Third Edition. USA: 1999.
- Güleroğlu, D. (2008). Okula İlişkin Tutum Ölçeği. *Eğitim Bilimleri ve Uygulama*, 7:13.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (1988). *İnsan ve İnsanlar*, İstanbul Matbaası, İstanbul.
- Kara, A. (2010). Öğrenmeye İlişkin Tutum Ölçeğinin Geliştirilmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 9:32, 049–062.
- Kelly, M. (2011). Going Back to School With a Positive Attitude. Web: http://712educators.about.com/od/backtoschool/a/positive_start.htm. Erişim Tarihi, 08.04.2011.
- Krishnamurti, J. (1994). *Eğitim Üzerine Mektuplar*, (Çev.:Buket Dilden), İstanbul: Arion Yayınevi.
- Mountrose, P. (2011). Creating A Positive School Attitude 10 Timely Tips for School Success. Web: <http://www.gettingthru.org/ktips.htm>. Erişim Tarihi, 08.04.2011.
- Illich, I. (1985). *Okulsuz Toplum*, (Çev.: T. Bedirhan Üstün), Birey ve Toplum Yayınları, Ankara.
- Sümer, N. (2000). Yapısal Eşitlik Modelleri: Temel kavramlar ve Örnek Uygulamalar. *Türk Psikoloji Yazıları*, 3:6, 74–79.
- Şencan, H. (2005). *Sosyal ve Davranışsal Ölçümlerde Geçerlilik ve Güvenirlik*. Ankara: Seçkin Matbaası.

OKULA İLİŞKİN TUTUM ÖLÇEĞİ

	Tamamen Katılıyorum	Oldukça Katılıyorum	Kısmen Katılıyorum	Çok Az Katılıyorum	Hiç Katılmıyorum
1. Okulda kendimi güvende hissediyorum.					
2. Okulda sorumluluk bilinci kazanıyorum.					
3. Okul bana güven vermiyor.					
4. Okul demek sorumsuzluk demektir.					
5. Okulda haksızlık yapıyor.					
6. Okullu olmak beni güvenilir kılıyor.					
7. Okula gitmek benim için bir tutkudur.					
8. Okul benim için cazibeli bir yer değildir.					
9. Okula gitmek için her türlü fedakârlığa katlanabilirim.					
10. Okulda olmayı çok seviyorum.					
11. Okuldan nefret ediyorum.					
12. Okulda kültürel farklılıklara saygı gösteriliyor.					
13. Okulun, toplumsal değerleri nesilden nesile aktardığına inanıyorum.					
14. Okul önemli bir toplumsal değerdir.					
15. Okullu olmak bana saygınlık kazandırıyor.					
16. Okulsuz bir toplum düşünemiyorum.					
17. Okul toplumsal değerleri yozlaştırıyor.					
18. Okulda hiç sıkılmıyorum.					
19. Okulda kendimi huzurlu hissediyorum.					
20. Okul eğlenceli bir yerdir.					
21. Okul sıkıcı bir yerdir.					
